

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น
เรื่อง/ด้าน..... ภาษา และวรรณกรรม.....

เทศบาลตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

๑. ประวัติ

๑.๑ ประวัติส่วนตัว

ชื่อ - นามสกุล..... หงษ์มณี หงษ์มณี.....
 เกิดวันที่..... 2.....เดือน..... พ.ศ. 2487..... อายุ..... 73.....ปี..... 1.....เดือน.....
 เชื้อชาติ..... ไทย..... สัญชาติ..... ไทย..... ศาสนา..... พุทธ.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่ติดต่อได้) บ้านเลขที่..... 1..... หมู่ที่..... 12..... บ้าน..... หนอง.....
 ตำบล..... ปงยางคก..... อำเภอ..... ห้างฉัตร..... จังหวัด..... ลำปาง..... รหัสไปรษณีย์..... 52190.....
 โทรศัพท์..... 085 7230457.....
 วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา..... ป.4..... ประสบการณ์ด้านภูมิปัญญา จำนวน..... 61.....ปี

๑.๒ ประวัติครอบครัว

ชื่อ - นามสกุล บิดา..... หงษ์อ้าย แก้วมะด้า.....
 ชื่อ - นามสกุล มารดา..... หงษ์ดี แก้วมะด้า.....

๒. ประวัติชีวิตและผลงาน สาขาที่เชี่ยวชาญ (ตอบได้มากกว่า ๑ รายการ)

- เกษตรกรรม
- ศิลปกรรม
- หัตถกรรม
- การแพทย์แผนไทย
- ภาษา/วรรณกรรม
- การจัดการทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม
- โภชนาการ
- อุตสาหกรรม
- ปรัชญา/ศาสนา/ประเพณี
- ดนตรี/นาฏศิลป์ไทย
- เทคโนโลยี
- กองทุนและธุรกิจชุมชน

๓. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- ไม่ได้เผยแพร่/ถ่ายทอด
- เผยแพร่และถ่ายทอด ต่อ

เผยแพร่โดยมีเด็กเยาวชนได้มาศึกษาเรียนรู้ และตามงานต่างๆของหน่วยงาน.....

ลงชื่อ..... หงษ์มณี หงษ์มณี.....
 (นางภูมิ หงษ์มณี.....)

ขอ

ขอ หมายถึง การร้องหรือการขับร้องเพลงพื้นบ้าน ของล้านนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ซอพื้นเมือง เป็นเพลง พื้นบ้านอย่างหนึ่งของชาวล้านนาไทยในเขต ๘ จังหวัด ภาคเหนือ และบางส่วนของจังหวัดสุโขทัย อุตรดิตถ์ และ ตาก การซอมีทั้งการโต้ตอบกันในลักษณะบทเกี่ยวพาราสี ระหว่างชายหญิง หรือซอเดี่ยวเพื่อเล่าเรื่อง พรรณนา เหตุการณ์ มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านบรรเลงประกอบ ผู้ขับเพลงซอ หรือที่เรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “ช่างซอ” ที่ร้องโต้ตอบกันเรียกว่า “คู่ถ้อง” ช่างซอที่เป็น คู่ถ้องต้องเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบดีและได้รับการฝึกฝน จนชำนาญ เพราะต้องโต้ตอบกับอีกฝ่ายอย่างทันท่วงที ต้องมีความรู้รอบตัวและมีความจำดี เพราะสามารถนำสิ่ง รอบข้างมาใช้ในการซอได้ นอกจากนี้ต้องจำทำนองของ เพลงซอได้อย่างขึ้นใจ เนื้อร้องของซอเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นอยู่ กับสถานการณ์และโอกาสที่ไปแสดง เช่น ถ้าไปแสดง ในงานบวช นาค ช่างซอก็จะร้องเพลงซอพรรณนาเกี่ยวกับ การตอบแทนพระคุณพ่อแม่ เพลงซอ หรือทำนองซอล้านนา แบ่งตามเขต วัฒนธรรมได้เป็น ๒ เขต คือ เขตล้านนาตะวันตก ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน ซอหรือขับซอเข้ากับ ปี่หรือวงปี่จุม คือ มีปี่เป็นหลักในการบรรเลงประกอบ เรียกโดยรวมว่า ซอเชียงใหม่ และล้านนาตะวันออก ได้แก่ น่าน แพร่ เชียงราย (บางส่วน) และพะเยา ขับซอเข้ากับ สะล้อและปิ่น (ซิง) เรียกโดยรวมว่า ซอน่าน ซอเชียงใหม่มีทำนองซอหลักๆ ๗ ทำนอง คือ ดั่งเชียงใหม่ จะบุ ละม้าย เจี้ยว พม่า อื้อ และพระลอ หรือ ล่องน่าน ส่วนซอน่านมีทำนองซอหลักๆ คือ ซอล่องน่าน ลับแลง ดาดแพร่ และปิ่นฝ้าย การขับซอเชียงใหม่จะเร็วกว่า การขับซอน่าน ขึ้นตอนการแสดงซอเริ่มด้วยพิธีไหว้ครู โหมโรง เกริ่น เข้าสู่เนื้อหาและบทกลา การขับซอได้มีพัฒนาการมาตลอดตามยุคสมัย เช่น ในสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้ริเริ่มละครซอขึ้นใน จังหวัดเชียงใหม่ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เกิดซอสรตริง หรือซอร่วมสมัย ซึ่งนำทำนองซอบางทำนองมาประยุกต์ กับดนตรีสากล

ขอ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นยิ่งของชาวล้านนา มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นกระฉกเงา สะท้อนวิถีการดำรงชีวิตของชาวล้านนาในด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว การประกอบอาชีพ อาหารและ โภชนาการ การแต่งกาย นอกจากนี้ยังมีความงดงาม ของภาษาคำเมือง หรือภาษาถิ่นเหนือ จึงเป็นภูมิปัญญาทาง ภาษาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้อย่างงดงามทรงคุณค่า น่าภูมิใจยิ่ง

ปัจจุบันการขับซอไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากกระแสดนตรีสมัยใหม่และละครโทรทัศน์ที่เข้าไป มีบทบาทในวิถีชีวิตของผู้คนมากขึ้น จนทำให้การขับซอ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตค่อยๆ จางหายไปเช่นเดียวกับเพลง พื้นบ้านอื่นๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ตัวอย่างผู้ที่มีความ สามารถโดดเด่นในการขับซอล้านนา ได้แก่ แม่ครูจันทร์สม สายธารา ศิลปินแห่งชาติ พ่อครูคำผาย นุปีง ศิลปินแห่งชาติ แม่ครูบัวซอนถนอมบุญ ฯลฯ